

cerdotem putans esse laicum, non incurrit censuram latam in percussores Clericorum. Ratio est, quia censura debet esse nota peccanti, ut sit contumax. Sic in Iure Can. cap. *si vero aliquis, de Sententiam excommunicationis*. — S. Lig. n. 43.

Resp. 2° Excusat etiam ignorantia *Iuris* ecclesiastici praecipientis, vel prohibentis aliquid sub censura. Constat ex iisdem rationibus modo allatis; non enim dici potest contumax in Ecclesiam, qui eius legem ignorat, ut patet ex Iure canonico. Sexti lib. I. tit. 2. *de Constit.* cap. 2. ubi dicitur: *Ligari nolumus ignorantes, modo tamen ignorantia crassa non fuerit aut supina*. — S. Lig. *ibid.*

751. — **QUAER.** 5° *An excuset a censura ignorantia vincibilis?*

Resp. 1° *Affirm.*, si haec non sit *graviter culpabilis*; quia tunc ignorans non potest dici contumax in Ecclesiam. — *Ita omnes.*

Resp. 2° *Neg.* vero, si illa ignorantia sit *graviter culpabilis*; quia tunc potest dici *crassa*: porro ignorantia *crassa* non excusat a censura, ut patet ex *cit. Iure can.* — S. Lig. lib. 7. n. 43. *et alii communiter* (13).

(13) Vix apparet cur S. Alphonsus (lib. 7. n. 45.) hanc sententiam dixerit communem, quando Salmanticenses, e quibus hanc opinionem mutuatus est, plures Auctores pro opposita, quam pro ea, afferunt (*De Cens.* cap. 1. n. 196.), quin et ipse Suarez (*De Cens.* disp. 4. sect. 10. n. 12.) fatetur, *alios modernos auctores* in aliam abiisse sententiam.

Sane allegatis a Salmanticensibus contra opinionem S. Alphonsi et alii facile addi possunt. Ita v. gr. Pirhing (lib. 5. tit. 39. n. 46.), Dicastillus (*De Cens.* disp. 2. n. 298.), Babenstuber (Tr. 4. disp. 1. art. 3. n. 10.), Tamburini (*Dec.* lib. 2. c. 1. §. 7. n. 22.), Reuter (part. 1. n. 22. et 267.), Mazzotta (Tr. 8. disp. 1. q. 2. c. 3. §. 2.), et, ne frustra alios quaeramus, Portellus, Serra, Quintanadvenas, Praepositus, ac Barbosa apud Diana (tom. 5. Tr. 1. Resol. 33. et 35.). Concludamus itaque, fundamentum deesse, quo opinio S. Alphonsi appelletur *communis*.

Porro ratio a Suarezio allata exigui est momenti. Etenim ecce tibi Laymann, qui (lib. 1. Tr. 2. c. 4. n. 5.) de hac quaestione scribit: *Sed videtur esse quaestio de nomine*. Nimirum tota contro-

versia pendet a sensu, quo accipiatur ignorantia *crassa* seu *supina*. Qua de re ecce Sanchez (*Dec.* lib. 1. cap. 16. n. 7.) scribit: *Ignorantia vincibilis non affectata alia solum mortaliter culpabilis, alia autem est crassa seu supina*. Contra vero Suarez (*De Cens.* disp. 4. sect. 10. n. 12.): *Omnis ignorantia, quae ad mortalem transgressionem vel inobedientiam sufficit, crassa vel supina dicenda est*.

Quomodo porro Suarez thesim suam evincit? Hoc omnino argumento (l. c.): *Alii moderni Auctores... in ipsamet ignorantia, quae ad mortale peccatum sufficit, videntur distinguere gradus; ut infra certum gradum non sit crassa nec supina, sed vincibilis tantum, licet mortalis, et ideo excuset: ultra illum autem gradum iam sit crassa vel supina, et non excuset. At certe talium graduum distinctio et nullo iure fundata est, et nulla ratione explicari potest*.

Tota itaque argumenti vis in eo residet, quod *non possit explicari graduum distinctio*. At vero nonne idem Suarez hanc graduum distinctionem admittit? Nam (In 1. 2. Tr. 2. disp. 4. sect. 1. n. 14.)

Alioquin vero ignorantia non impedit, quominus aliquis sit contumax contra legem, quam culpabiliter ignorat.

Excipe tamen, si in Decreto censurae dicatur: qui hoc fecerit *scienter*,

ita ipsemet scribit: *Quia in hac negligentia potest esse magis et minus, iuxta hoc solent distinguere varii gradus huius ignorantiae*. Hinc etiam Laymann (l. c.): *Hoc fateor* (inquit), *inter ignorantias (ad mentem Suarez) crassas latitudinem quandam esse, alia nimirum valde crassa et prorsus supina: alia minus crassa, quae tamen omnes mortales esse possunt*. Cum itaque, ipso fatente Suarezio, varii distinguantur gradus inter ignorantias graviter culpabiles, quo demum recidit eius argumentum, *quod graduum distinctio explicari non possit?*

Instat Suarez: *Quis enim dicat, negligentiam ad mortaliter peccandum sufficientem in tali gradu esse crassam, non vero in tali: aut qua ratione poterunt discerni hi gradus?*

Resp. Ad hominem alius reponet: *Quis dicat, negligentiam ad mortaliter peccandum sufficientem esse in tali gradu, non vero in tali? aut qua ratione poterunt discerni hi gradus? Profecto si definiri aliquando potest, quando ignorantia sit gravis, atque adeo ex sententia eius crassa, definiri eodem modo poterit, quando inter mortales, ut ait Laymann, ignorantia sit valde gravis, et quando minus.*

Et en ratio, cur dictum fuerit, rationem, a Suarezio allatam, *exigui esse momenti*. Nam demum, ut ait Laymann, *quaestio est de nomine*. Et quemadmodum Suarezio ob levem illam rationem placuit *crassam* definire ignorantiam quamlibet utrumque gravem; sic aliis visum est, *crassam, supinamve* eam tantummodo esse appellandam, quae maiori quapiam gravitate excedens esset. *Ignorantia crassa et supina*, inquit Barbosa (*Collect.* tom. 4. in lib. 1. VI. *Decr.* Tit. 2.

c. 2. n. 7.), dicitur illa, *quae procedit ex SUMMA NEGLIGENTIA, ut accidit quando quis nullam vel modicam adhibuit diligentiam etc.* Et exinde probat, quod Bonacina non improbabilem dixerit sententiam Sanchezii et Navarri. Et quod in rem suam Suarez allegat ex L. 15. ff. *De contrahenda emptione*, ubi nominatur *homo supinus*, quasi scilicet iam *supina* dicenda sit, quaecumque ignorantia a gravi obligatione v. gr. restitutionis non excusat; glossa ex aliis Iuris textibus sic illud explicat: *Supinus homo SUMME negligens*; quod ex L. 9. ff. *De iuris et facti ignorantia* patet, ubi (§. 2.) legitur: *Sed facti ignorantia ita demum cuique non nocet, si non ei SUMMA negligentia obiciatur*. Porro numquid ipse Suarezius ad gravem ignorantiae culpam necessarium putat, ut negligentia sit *summa*? Exinde Sanchez (l. c.) postquam distinxit *mortaliter culpabilem a crassa et supina*, bene addit: *Hanc divisionem negat Suarez, dicens, omnem ignorantiam mortaliter culpabilem esse crassam seu supinam... At credo divisionem hanc esse veram. Ducor primo, quod ignorantia crassa seu supina sit, quae ex lata ignorantis culpa procedit, utpote qui nullam aut valde modicam ad sciendum diligentiam adhibuit. Atque ita non omnis negligentia, sed SUMMA est, quae ignorantiam crassam constituere potest, ut ex multis probavi lib. 9. De Matrim. disp. 32. n. 32. et 33. Quare Valentia optime ait, tunc hanc ignorantiam dari, quando ignorans, cum facillime posset eam vincere, nullam diligentiam adhibuit. At ut ignorantia sit vincibilis non excusans a mortali, non desideratur tam summa negligentia, sed, ut ex mente omnium dicemus n. 34. et 36., exigitur non adhi-*

consulto, temere (14), qui praesumpserit, etc. Haec enim verba postulant voluntarium perfectum ac directum, et ex certa scientia censurae. — S. Ligorius n. 46.

beri diligentiam moralem pro negotii qualitate necessariam. Secundo, quia in materia confessionis informis Doctores non poenitendi (Canus, Sotus, Henriquez, Barthol. a Ledesma, Petrus de Ledesma, et multi alii) censent, eam fore validam tacito peccato aut sufficienti examine non praemisso ex negligentia seu ignorantia mortali, dummodo ea non sit nimis crassa seu supina. Atque hanc crassam ignorantiam, ex qua confessio informis redditur prorsus irrita, explicat Sotus esse, quando fere nulla diligentia ad recolenda peccata est adhibita, quae est definitio ignorantiae crassae. — Tertium argumentum ducit Sanchez ex Doctoribus, ubi aiunt, forsitan ignorantiam culpabilem excusare ab excommunicatione particularium Praelatorum, dummodo non sit crassa aut supina: secus autem de censuris iuris communis. Ubi aperte in priori membro de ignorantia mortaliter culpabili loquuntur. Quippe alias inepte dicerent, eam non excusare ab excommunicatione iuris communis; et ineptius uterentur particula forsitan, quasi dubitantes excusare ab excommunicatione particularium Episcoporum; cum luce meridiana clarius sit, nullam excommunicationem contrahi nisi ob culpam mortalem. Itaque nihil impedire debet, quominus oppositam sententiam, quam mox A. subiicit, quis tuto sequatur.

(14) Merito Sanchez (*De Matrim.* lib. 9. disp. 32. n. 38.) notat Suarezium, qui (*De Cens.* disp. 4. sect. 10. n. 3.) temeritatem hic accipit pro imprudentia, qua ignorans se exponit periculo agendi contra legem; nam temeritas reipsa actum contra expressam legis notitiam positum designat.

Ita Sanchez (l. c.): Non approbo,

quod ait Suarez..., ubi censet, temerarium violatorem dici, si cum suspicionem vel dubitationem habeat talis legis, non adhibet aliquam diligentiam ad sciendum, an ea lex sit; quia alias temere se exponit transgressionis illius periculo; et si in re illam violare contingat, dicitur temerarius violator. Sed hoc non placet; quia quamvis ad culpam mortalem contrahendam dicatur temerarius ratione periculi, cui se exponit; at iura punientia temerarium violatorem quid amplius petunt, ut probavi. Alias omnis ignorans culpabiliter ius, tunc puniretur; quia omnis ignorantia culpabilis iuris vel facti supponit necessario praecessisse aliquam dubitationem circa illam.

Videlicet temeritas modo accipitur pro inconsulta agendi facilitate, modo autem temeritas dicitur, cum quid facimus propria voluntate et citra praecipientis auctoritatem. Quam in rem faciunt quae habentur in *C. Eum qui 18. De Praebendis in VI.* Insuper ut violenti, qui auctoritate (vel verius temeritate, propria occupare... quaecumque ecclesiastica beneficia non verentur, etsi non virtutis amore, poenae saltem formidine a suae temeritatis audacia refraentur: eo ipso ius etc. Et hoc est, quod innuere Sanchez intendit, cum dicit, iura punientia temerarium violatorem quid amplius petere. Hinc bene Merolla (disp. 4. cap. 2. n. 235.) contra illam Suarezii interpretationem ista addit: *Temeritas proprie, ultra praecipitationem et imprudentiam, exigit contemptum; nam ly temere, importat proprie aliquid facere cum contemptu legis, atque adeo ex ea superbiae radice provenit, quae respuit subesse re-*

Plures tamen contendunt ignorantiam graviter culpabilem a censura excusare, licet a peccato mortali non excuset; quia potest dari ignorantia graviter culpabilis, quin ideo crassa dicenda sit.

732. — QUAER. 6° An metus gravis a censura excuset?

Resp. Affirm. generatim loquendo. Ratio est, quia leges ecclesiasticae

gulae, ut optime docent S. Thomas 2. 2. q. 55. art. 3. ad 2. et ibi Caietanus, qui ait hoc esse valde notandum ad interpretandum Canones, temere aliquid facientibus poenas inferentes, quos de propria hac temeritate intelligendos esse dicit. Demum perpende verba S. Alphonsi, ubi diserte ait (lib. 7. n. 61.). TEMERITAS VERAM SCIENTIAM REQUIRIT iuxta dicta lib. 4. n. 174. Quae tamen allegatio fallax evasit, cum post editionem ann. 1757. ordo numerorum in libro I. immutatus fuerit.

Ea porro animadversio Sanchezii circa doctrinam Suarezii aequae militare videtur pro ignorantia affectata; quam tamen idem Sanchez, minus sibi cohaerens, excusare docet in *Decal.* lib. 2. cap. 10. n. 38., excusare autem negat *De Matrim.* lib. 9. disp. 32. n. 39. 40. Dissident item in hac quaestione doctores, ut videre est etiam apud S. Alphonsum (lib. 7. n. 48.), qui neganti opinioni se adhaerere dicit quasi communiore; at si Auctores pro utraque opinione allatos a Salmanticensibus (*De Cens.* cap. 4. n. 199.) enumeres, plures reipsa inveniunt pro affirmante. Hinc sive auctoritatem consideres, sive rationes (de quibus vid. Roncaglia *De Cens.* q. V. cap. 5. q. 1. resp. 4., et Bonacina *De Cens.* disp. 4. q. 2. p. 1. n. 11., ac Salmantic. l. c.) concludes, in re incerta adhibendum generale principium, atque possidere ius fruendi bonis spiritualibus, ubi oppositum non evincitur.

Cum vero oppositas sententias doctorum notamus eorumque numerum, illud unum et heic et alibi agimus, ut sua vis maneat argumento ab auctoritate petito. Etenim hic Salmanticenses decem tantum expresse,

et tacite alios apud Diana, pro affirmante afferunt; contra pro negante apud S. Alphonsum septemdecim expresse, et tacite alii apud Bossium et Salmanticenses memorantur. Verum ex. gr. 1° Kazenberger, Auctor scilicet additionum ad Sporer, quem S. Alphonsus pro negante affert, ita (*De Cens.* c. 3. n. 39.) scribit: *Probabile et tutum est, etiam ignorantiam affectatam in tali casu excusare a censura incurrenda, ut cum Sanchez, Bonacina, Tamburino, docet Sporer* Tr. 2. in. 4. *Praec. Dec.* c. 3. n. 42. Et cum revera sic habeat Palaus (Tr. 2. disp. 1. punct. 18. n. 1.), quem tamen pro se S. Alphonsus affert, affirmanti praeter ipsos Salmanticenses (S. Alphonso teste) iam accedunt Sporer, Kazenberger, Palaus, et insuper Tamburinus (*Dec.* lib. 2. c. 1. §. 7. n. 27.), qui a Salmanticensibus non nominantur. 2° Illis autem addendus est et Filliuccius (Tr. 22. cap. 7. n. 205.), qui non bene pro negante a S. Alphonso citatur, et cum Filliuccio etiam Tanner et Roncaglia, quos merito S. Alphonsus affirmantibus accenset, et his connumerandus est et Merolla (disp. 1. cap. 2. a n. 645.), qui fusius ac solidius hanc controversiam pertractat. Et hoc quidem leve specimen, quin diutius his immoremur, satis ostendit frustraneum non esse, quod argumenta quaesita ab auctoritate ad trutinam aliquam revocentur, praesertim cum idem S. Alphonsus ad praefendam negantem sententiam auctoritate potius, quam ratione se permotum indicet, dicens: *Hanc secundam sententiam (affirmantem) non audeo dicere improbabilem; sed primae magis adhaereo, saltem ut communiore.*

poenales non videntur urgere cum tanto rigore. Nam cum leges ipsae ecclesiasticae, ubi metus urget valde gravis, cessent obligare, et ipsa poena illis adnexa corruat necesse est (15). Maior est difficultas, ubi agitur de praeceptis iuris naturalis, a quibus implendis metus gravis excusare nequit. Sed etiam in hoc casu deest contumacia in Ecclesiam. Nam censura non incurritur propter violationem legis divinae, sed propter transgressionem culpabilem legis ecclesiasticae (16). — S. Lig. n. 46.

733. — **QUAER.** 7° *An requiratur, ut admonitio delinquentis censuram praecedat?*

Resp. 1° Nulla requiritur monitio pro censuris a iure latis, quia lex ipsa lata et cognita, satis subditos admonet. — *Ita omnes* (17).

(15) Bene Schmalzgrueber rationem addit (lib. 5. tit. 39. n. 79.), *quod sic delinquens haberi nequeat pro contumaci et ecclesiasticae potestatis contemptore, cum naturae potius infirmitate, quam obstinatae voluntatis malitia peccet.*

(16) Exceptiones tamen haec doctrina habet. Qua de re sic Reiffenstuel (lib. 5. tit. 39. n. 34.): *Quando observatio legis humanae moraliter necessaria videtur pro conservando bono publico, aut si eius violatio cedat in contemptum fidei, vel legis, vel potestatis ecclesiasticae, transgrediens ex gravi metu etiam vitae legem sub censura positam, non excusatur ab illa...; quia cum in talibus casibus nullus metus excuset ab observatione legis ecclesiasticae..., ita etiam non excusat a censura.*

(17) Quamvis censura a iure sit latae sententiae, si tamen delictum sit occultum, ad denunciandum seu declarandum quempiam contumacem tamquam censura ligatum, monitio aliqua iuridica seu citatio praerequiritur. Secus nec licita nec valida declaratio evadet.

Quando autem censura a iure sit sententiae ferendae, S. Alphonsus quidem contra alios plures *probabilius* habet (lib. 7. n. 55.), nullam monitionem praerequiri. At sincere dicendum, et Auctores ab ipso citatos abs re afferri, et nulla solida ratione eam opinionem muniri. Et

sane adverte nos in hypothesis disputare, quod *censura a iure sit ferendae sententiae.*

S. Alphonsus itaque (lib. 7. n. 55.) negat, necessariam esse monitionem, quando iudex sententiam a iure latam exequatur inferendo reis censuram. Hoc enim et non aliud sibi vult quaestio proposita. Pro ea sententia autem negativa allegat Busembaum, Sanchez, Filliuccium, ac Bonacinam, addit autem Palaum, uti probabilem eam habere.

Quod itaque attinet ad Busembaum haec verba, a S. Alphonso (l. c. n. 51.) afferuntur: *Quod tamen* (scilicet, necessario praemittendam esse monitionem) *intellige de censura ab homine lata per sententiam particularem, quia quae fertur a iure, vel per sententia generalem, vel etiam specialem, respectu tamen actus futuri, non eget alia monitione, cum lex, aut sententia, se ipsa satis monet.* Attendantur itaque illa verba: *respectu tamen actus futuri.* Porro in casu praesenti quaestio est, an iudex, antequam censuram inferendo exequatur sententiam iure statutam, monere, nec ne, debeat eum, qui contra legem deliquit. Agitur ergo non de actu *futuro*, de quo Busembaum, sed de praeterito. Ergo allegatus Hermannus Busembaum textus ad rem non facit.

Quod spectat ad Sanchez, S. Alphonsus allegat lib. 2. disp. 24. n. 28. Atqui vel

Resp. 2° Requiritur autem admonitio pro censuris ab homine ferendis. Ratio est, quia non est *contumax*, qui ante non fuit admonitus de praecepto et de poena adnexa. Imo *ex iure canonico* requiritur monitio triplex, vel saltem una in qua exprimatur, eam valere pro triplici.

ipsi Salmanticenses (*De Cens.* disp. 4. n. 90.) monent, Sanchesium perperam hic allegari, quia non loquitur ibi de censura lata a iure, sed de lata, ab homine. *Supponimus* (aiunt), *quod si ab ipso iudice praeceptum sit impositum sub poena ferendae censurae, poterit ipso facto excommunicare transgressorem illius, nulla monitione praemissa... In quo casu locutus est Sanchez lib. 2. De Matr. disp. 24. n. 28., qui solet afferri pro sententia asserente, non requiri monitionem, quando ius censuram comminatur... Sed non in hoc sensu loquitur Sanchez, sed in eo, quem diximus.* Et reipsa hoc manifeste patet ex statu quaestionis a Sanchezio ibi (n. 26.) propositae, scilicet *quando iudex praecepit sponso, ut intra certum tempus vel ad religionem transeat, vel matrimonium consummet sub poena excommunicationis.* Ergo nec Sanchezii allegatio ad rem facit.

Id ipsum et de allegatione Palaui dicendum est, nisi tamen dicendum sit, ita confuse a Palao hanc quaestionem tractari ut nihil ex eo possit extundi. S. Alphonsus allegat disp. 4. punct. 5. n. 6. Hoc loco autem Palaus ita scribit: *Est dubium, an si tibi sub excommunicatione vel suspensione ferenda prohibeatur vel praecipiat aliquod factum, possit iudex, nulla alia monitione, excommunicationis vel suspensionis sententiam in te inobedientem proferre? Affirmat satis probabiliter Abbas in C. Cum sit Romana n. 28. de Appellat. Sanchez De Matr. lib. 2. Disp. 24. n. 28. Filliuccius De Censur. c. 4. n. 95., Bonacina... Stephanus Davila etc.* Porro si verba inspiciantur, quibus quaestio proponitur, citius dixeris, de censura Palaum

agere lata ab homine, quam de lata a iure. Id ipsum autem confirmant allegationes Abbatis et Sanchesii. Aut igitur ad rem ista non faciunt, aut nihil ex confusa hac disputandi ratione colligi potest. Caeterum quae sit Palaui sententia, utcumque demum quaestio intelligatur, patet ex sequentibus (Ibid. n. 7.): *Sed longe verius est, praedictam censuram comminatam tibi infligi non posse absque nova monitione.*

Ad Bonacinam veniamus; cuius verba (*De Cens.* disp. 4. Punct. 9. n. 3-4.), si modus inspiciatur, quo statuit quaestionem, incertum lectorem relinquunt, num de censura a iure, an ab homine quaestio fiat. *Dubium est* (inquit), *utrum in censuris comminatorie latis pro futuris culpis requiratur admonitio distincta a publicatione legis seu edicti conditi sub poena excommunicationis.* Quae verba intelligi possunt tum de censura a iure, tum de censura ab homine. Verum dubium eximit solutio quaestionis. *Oppositum* (ait) *mihi verius videtur* (scilicet, monitionem non requiri). *Ratio est, quia adest sufficiens admonitio ex parte iudicis, et sufficiens contumacia ex parte delinquentis, qui novit prohibitionem sub poena censurae ferendae.* Porro verba illa, *sufficiens admonitio ex parte iudicis*, nullo modo conveniunt iuri per legem perpetuam statuto. Confirmatur, quia ibi refellendus assumitur Covarruvias 4. Part. §. 9. n. 5. Atqui Covarruvias ibi non disputat de censura a iure et ferendae sententiae, sed aperte loquitur prius de censura ab homine, et deinde de censura a canone, sed *latae sententiae.*

Ex allegatis a S. Alphonso superest Filliuccius. Verum in primis nullo modo

Excipe 1°, si agatur de censura *ab homine* per sententiam generalem, vel etiam specialem respectu actus futuri; tunc enim non est necessaria admonitio, cum decretum de ferenda censura admonitionis locum teneat (18).

constat, disputetne de censura *a iure*, an vero *ab homine*. Generatim enim quaerit (*De Cens.* cap. 4. n. 92.), *An requiratur admonitio in censura ferendae sententiae*. Deinde fatente Bonacina (l. c.), Filiuccius tantum *ex parte* faveret illi opinioni. Nam (l. c. n. 94.) sic oppositam defendit: *Dico primo, absolute loquendo et regulariter, veriorum videri secundam sententiam*, scil. praemittendam esse monitionem. Alteri vero opinioni ex ea parte faveret qua doctrina illa maxime laborat, quando nempe agitur de censura ferenda ob crimen, quod nullo modo extendatur in futurum, nec ullam satisfactionem, aut reparationem, aut restitutionem exigat, et uno verbo sit crimen mere et omnino praeteritum, v. gr. *si prohibeatur* (ut ipse ait n. 92.) *ingressus in sacellum aliquod viris tali die sub poena excommunicationis ferendae*.

Dixi, hanc doctrinam *laborare maxime*, ut enim bene ait Palaus (*De Cens.* disp. 4. p. 5. n. 7.), *de ratione censurae est, ut imponatur in delicti praeservationem* (cuiusmodi est censura latae sententiae), *seu emendationem, quia est poena medicinalis. At si ob delictum factum imponi posset, non tam medicinali, quam punitio ac vindicta esset, delinquentemque emendatum saepe puniret*. Et in eandem rem Suarez (disp. 3. Sect. 10. n. 21.): *Ex quo infero, si delictum tale sit, ut nullo modo extendatur in futurum, sed simul ac consummatur, omnino transeat, nulla relicta obligatione restituendi vel satisfaciendi respectu hominum, sed tantum respectu Dei, tale delictum non posse prohiberi per legem sub comminatione censurae ferendae, sed vel ipso iure imponi debere, aut nullo*

modo. In quam doctrinam etiam S. Alphonsus cum Suaresio convenit. Non ergo gratis dictum fuit, *Auctores a S. Alphonso citatos abs re afferri*.

Quod vero ad rationes attinet, brevissime res a DD. expeditur, quia manifestus est Iuris textus in C. *Reprehensibilis* 26. *De Appellationibus*. Sic enim ibi Alexander III.: *Statuimus, ut nec Praelati, nisi canonica commonitione praemissa suspensionis vel excommunicationis sententiam proferant in subiectos, nisi forte talis sit culpa, quae ipso genere suspensionis vel excommunicationis poenam inducat*. Cum itaque generatim Praelatis districte interdicitur, ne censuram ferant, nisi commonitione canonica praemissa, et mere excipiatur, si agatur de culpa, quae ipso suo genere, idest ipso iure seu ipso facto suspensionis vel excommunicationis poenam inducit: iam valet regula, quod exceptio firmat regulam in contrarium; atque adeo quoties non sit censura latae sententiae, canonica semper commonitio requiritur. Quae quidem commonitio distinguenda est a *declaratione* seu *citatione ad censuram declarandam*, quae locum habent, cum reus ipso facto iam censuram incurerat.

(18) Clarius erit resolutio, si iuxta dicta in *not. praec.* distinguas censuras ipso facto incurendas a censuris ferendae sententiae. Nam in secundo hoc casu, praesertim si crimen se aliquo modo extendat in futurum, verior est sententia, quae monitionem necessariam censet. Vid. Suarez (*De Cens.* disp. 3. sect. 9. n. 4.).

De solemnitatibus vero in monitione servandis vid. Suarez (cit. disp. 3. sect. 9. et seq.), ac Bonacina (*De Cens.* disp. 4. q. 1. p. 9.). Illud autem advertit, Palaum (*De Cens.* disp. 4. p. 5. n. 9.), a quo

Excipe 2°, si agitur de ea *suspensione*, et *interdicto*, quae non sunt censurae proprie dictae et medicinales, sed feruntur tantum per modum poenae. — S. Lig. n. 52., etc. — V. *Casus*, n. 1119.

dein exerpserunt Schmalzgrueber (lib. 5. tit. 39. n. 28.), et Reiffenstuel (eod. tit. n. 25.) adstruxisse necessitatem faciendi monitionem *in scriptis*, quasi id caveatur in *Cap. Medicinalis* 4. *De Sent. Excom. in VI.*; quam itidem opinionem S. Alphonsus ex lapsu oculi putavit, se reperisse apud Salmanticenses, qui reipsa oppositum docent. At enim in *Cap. Medicinalis* non de monitione sermo fit, sed de sententia excommunicationis; corrui ergo totum illius opinionis fundamentum, quae alioquin est contra communem aliorum Doctorum sententiam. Diximus, Palaum exscriptum a duobus citatis Canonistis. Sane Reiffenstuel re ipsa (lib. 5. tit. 39. n. 25.) ita scribit: *Ut monitio haec legitime fiat, debet fieri in scriptis*, UT VULT PALAUS Tr. 29. disp. 1. punct. 5. n. 9. Schmalzgrueber autem (lib. 5. tit. 39. n. 28.) ita habet: *Haec monitio debet fieri in scriptis, quae continere debent causam, pro qua censura imponitur, et tradi reo, cui illa imponitur; quod si vero iudex (nisi fuerit Episcopus) absque urgenti causa solo verbo et non scripto excommunicationem intulerit, ab ingressu Ecclesiae, et divinis officiis ipso iure suspenditur per mensem, et si illo tempore se divinis ingesserit, fit irregularis, prout habetur C. Cum medicinalis 4. h. tit. in 6. PALAUS punct. 5. cit. n. 9.*

Num vero haec e Palaus non transcripta sint, iudicet aequus lector. Ita ergo Palaus (l. c.): *Haec monitio debet fieri in scriptis, continentibus causam, pro qua censura fertur, quaeque tradi debet reo, cui censura imponitur. Quod si iudex (nisi fuerit Episcopus) absque urgenti causa solo verbo et*

Comp. Theol. Mor. — Tom. II.

non scripto excommunicationem protulerit, ab ingressu Ecclesiae et divinis officiis ipso iure suspenditur per mensem, et si intra illud tempus se divinis ingesserit, fit irregularis. QUAE OMNIA HABENTUR IN CAP. I. DE SENT. EXCOMMUNICATIONIS IN VI. Quod ergo in *Notula* asseritur, Schmalzgrueber ista ex Palaus transcripsisse, in oculos incurrit, cum pene *ad litteram* alterius verba alter repetat. Quod vero addidimus, *Palaus adstruxisse necessitatem faciendi monitionem, quasi in Cap. Medicinalis hoc caveatur*, id ex relato eius textu patet, dum aperte ipse dicit: *Quae omnia habentur in Cap. 4. De Sent. Excom. in VI.* Et sane num *in hunc finem* Palaus allegaverit *Cap. Cum medicinalis*, esto, dubium censeri posset, si in isto Capite nihil cerneretur eorum, quae Palaus transfert ad monitionis faciendae modum. Atqui contra est. Nam omnia illa: *monitio fieri debet in scriptis, quae continere debent causam pro qua censura fertur, quaeque tradi debet reo; manifeste desumpta ex praedicto Capite apparent, ubi legitur: excommunicationem in scriptis proferat, et causam excommunicationis expresse conscribat...; exemplum vero huiusmodi scripturae teneatur excommunicato tradere etc.* Manifestum ergo satis est, ad monitionem Palaus eas solemnitates transtulisse, quae in *Cap. Cum medicinalis* pro ferenda excommunicatione praescribuntur. Idque ex eo etiam confirmatur, quod Palaus solemnitatem *tradendi scripturam reo*, dum ibidem de excommunicatione deinde scribit, omnino praetermittit, quia nimirum etiam hoc quasi dictum de *monitione* accepit.

Diximus praeterea S. Alphonso ex

ARTICULUS II. — DE PRINCIPIO SEU AUCTORE CENSURARUM.

734. **Principia.** — I. Ecclesia gaudet vera potestate ferendi censuras. Probatur ex Scriptura sacra. Christus enim Ecclesiae suae tradidit potestatem eiciendi e sinu suo filios delinquentes et contumaces iis verbis

inadvertentia contigisse, ut opinionem de monitione per scriptum facienda Salmanticensibus tribueret. De hoc argumento S. Doctor haec mere (lib. 7. n. 56. in fin.) habet: *Monitio debet fieri ab ipso iudice, vel ab alio eius nomine. Et si censura imponitur in commodum partis, ad illius instantiam citatio fieri debet.* Ita Suarez disp. 3. sect. 11. n. 1., Bonac. (n. 4.), et Salmant. cap. 1. n. 95. cum aliis. *Debet etiam monitio fieri in scriptis, nisi iudex procedat ex officio, prout tenetur aliquando ob bonum commune ex C. Venerabilibus §. Porro De Sent. Excomm. in 6. Quia tunc sufficit, si monitio fiat oretenus, ita tamen, ut probari possit in foro.* Ita Salmantic. c. 1. n. 95. cum Gibal. et Corn. ex C. Sacro de Sent. Excomm. etc.

Porro si haec conferas cum textu Salmanticensium, e quibus se ea sumpsisse S. Alphonsus fatetur, profecto sin minus inadvertentiam compendiarie transcribentis, saltem typographicum mendum in S. Alphonsi verbis suspiceris, oportet: quo tamen mendo nulla caret Editio, cum idem iam inde a prima ann. 1748. ad postremas usque aetatis nostrae Editiones ubique recurat. Et quidem ad maiorem rei evidentiam Salmanticensium textui (cap. 1. De Cens. n. 95.) textum iungemus Suaresii (De Cens. disp. 3. sect. 11.), utpote quem tum Salmanticenses tum etiam S. Alphonsus allegant, et a quo Salmanticenses sua transcripsisse patebit.

Sic itaque Suarez (l. c. n. 1.): *Ex his quae dicta sunt de hac admonitione, sequitur, fieri debere auctoritate et*

nomine ipsius iudicis, qui censuram laturus est. Ratio est manifesta, quia admonitio talis esse debet ut si quis non pareat, contumax et inobediens existat, quod esse non potest, nisi admonitio auctoritate Superioris facta sit. Canonistae addunt aliam rationem, quod haec admonitio habet vim citationis: citatio autem ut sit alicuius momenti, iudicis auctoritatem requirit.

Haec eadem, sed paulo obscurius et implicatius, ita Salmanticenses efferunt (l. c.): *Respondetur, (monitionem) debere fieri ab ipso iudice vel nomine illius, quia habet citationis vim, quae citatio nomine et auctoritate eius, a quo (censura) fertur, debet fieri; et quia censura non incurritur nisi per inobedientiam et contumaciam contra mandatum Superioris, quae (contumacia) non datur, nisi nomine eius monitio fiat.* In quibus Salmanticenses, utique implexe et obscure, duas a Suaresio rationes afferunt, cur monitio nomine et auctoritate iudicis sit facienda. S. Alphonsus vero, omissis duabus illis rationibus, mere hoc habet: *Monitio debet fieri ab ipso iudice, vel ab alio eius nomine.*

Pergit Suaresius (l. c.): *Qui (Canonistae) etiam addunt, quando censura ferenda est in commodum alicuius privatae personae, tunc oportere, admonitionem fieri ad instantiam eius, quia habet vim citationis: et citatio, ut valida sit, ad instantiam partis fieri debet: quia propter privatam utilitatem non debet iudex proprio motu suum officium interponere... At vero si censura feratur propter commune*

apud Matth. 18. 17.: *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus. Amen dico vobis: quaecumque ligaveritis super terram, erunt ligata et in caelo.* Haec autem potestas facultatem ferendi censuras includit, ut omnibus perspicuum est. Constat insuper ex universali et perpetua praxi Ecclesiae, necnon ex innumeris Conciliis, praesertim ex *Conc. Trid. sess. 25. c. 3. de Reform.*

bonum, in quo casu potest iudex ex officio procedere, tunc etiam potest ex officio admonere, sicut etiam potest ex officio citare; et sumitur ex cap. Venerabilibus §. Porro, De Sent. Excommunicationis in 6°.

Hanc quoque particulam, apud Suaresium sane clarissimam, sic Salmanticenses (l. c.) compendiarie et valde obscure exhibent: *Et quando in commodum alicuius particularis (censura) fertur, (monitio) ad instantiam illius debet fieri. Si vero (censura fertur) in bonum commune, ex proprio motu iudicis (forte, iudex) potest (ad monitionem) procedere, quia ex officio ad hoc tenetur, cap. Venerabilibus §. Porro De Sent. Excomm. in 6°.* Quamnam vero metamorphosim haec in textu S. Alphonsi subierint, paulo post apparebit.

Demum addit Suarez (l. c. n. 2.): *Ad datur praeterea in cap. Sacro, de Sent. Excomm., admonitionem hanc fieri debere, praesentibus idoneis personis, per quas possit probari monitio, si necesse fuerit. Unde infert Abbas, necessarium non esse, ut haec admonitio in scripto fiat: nam ideo (inquit) requiritur praesentia personarum. Sic vero postremam hanc partem Salmanticenses exhibent (l. c.): *Non requiritur, quod (monitio) fiat in scriptis; bene tamen (feri debet) coram testibus idoneis, quibus in foro exteriori probari possit, cap. Sacro, De Sentent. Excommunic. Diana 5. part. Tr. 9. res. 19. (in Edit. Coordin. tom. 5. Tr. 1. res. 5. n. 2.), Gibal. n. 10., Corneio, dub. 2. q. 7.**

Postremam autem hanc Salmanticensium

partem infelici confusione permixtam cum praecedenti (ex ipsis Salmanticensibus secundo loco allata) sic in textu S. Alphonsi cernimus: *Debet etiam monitio fieri in scriptis, nisi iudex procedat ex officio, prout tenetur aliquando ob bonum commune ex cap. Venerabilibus §. Porro De Sent. Excommunic. in 6°; quia tunc sufficit, si monitio fiat oretenus, ita tamen, ut probari possit in foro.* Ita Salmanticenses cap. 1. n. 95. cum Gibal., et Corn. ex cap. Sacro, De Sent. Excommunicationis.

Manifestissime porro facta collatione, apparet, ea, quae Salmanticenses (ibid.) post Suaresium dixerant de iudice, *qui non debet proprio motu ad monitionem procedere, nisi quando censura ferenda est propter bonum commune, haec (inquam) in textu S. Alphonsi translata esse ad iudicem, qui non debeat monitionem in scriptis facere, nisi procedat ex officio ob bonum commune:* de quo sane nec verbum nec vola apud Salmanticenses ac Suaresium. Consequenter autem iuxta S. Alphonsi textum monitio, tunc solum fieri *in scriptis* deberet, quando iudex ad monitionem non procederet nisi *ad alicuius privatae personae instantiam.* At enim eo ipso quod eiusmodi theoriae nullum vestigium apud quempiam Auctorem reperire sit, et simul nulla prorsus ratio eiusmodi distinctionis excogitari queat, illud concludere fas est, quod innuimus, ex mero oculi lapsu seu ex inadvertentia S. Alphonsum existimare potuisse, eam opinionem se apud Salmanticenses reperisse.